

Vlaamse LGBTI+ schoolklimaat enquête 2021 - 2022

De schoolervaringen van LGBTI+ jongeren in Vlaanderen

29/09/2023

COLOFON

Dit is een uitgave van

cavaria vzw
Kammerstraat 22
9000 Gent
09/223 69 29
info@cavaria.be

PUBLICATIEDATUM

16/10/2023

REDACTIE

Louise Volckaert, Kaj Poelman, Jakob Van den Broucke, Els Verbeelen, Eef Heylighen

FOTO'S

iStock

INHOUD

1.	Inleiding.....	5
2.	Methodiek en demografische gegevens.....	6
2.1.	Leeftijd en onderwijsniveau.....	6
2.2.	Identiteit van de leerlingen.....	7
2.3.	Openheid over seksuele oriëntatie.....	7
2.4.	Openheid over genderidentiteit.....	7
3.	(Onveilig) schoolklimaat schooljaar 2021 – 2022.....	8
3.1.	Schoolveiligheid.....	8
3.2.	Holebifobe en/of transfobe opmerkingen.....	9
3.3.	Negatieve opmerkingen omtrent gender en genderexpressie.....	10
3.4.	Lastig gevallen worden omwille van seksuele oriëntatie, genderidentiteit- of expressie.....	10
3.5.	Meldingen bij leerkrachten, directeur of ander schoolpersoneel.....	11
3.6.	Gestraft worden vanwege LGBTI+ uitingen en/of gedragingen.....	12
3.7.	Is er een verband tussen LGBTI+ foob pestgedrag en hogere afwezigheidscijfers?.....	14
4.	Indicatoren voor een LGBTI+ vriendelijk schoolklimaat.....	16
4.1.	Antipestbeleid.....	16
4.2.	Aandacht voor pesten in de les.....	16
4.3.	Zichtbaarheid van LGBTI+ thema's op school.....	16
4.4.	Gevoel van openheid op school.....	17
4.5.	Representatie van LGBTI+ personen op school.....	17
4.6.	Ondersteuning en bescherming van transgender leerlingen op school.....	18
5.	LGBTI+ thema's in de les.....	19
5.1.	Positief, negatief of neutraal?.....	20
5.2.	In welke vakken komen LGBTI+ thema's positief aan bod?.....	20
5.3.	In welke vakken LGBTI+ thema's negatief aan bod?.....	20
5.4.	Het LGBTI+ thema in de schoolboeken.....	21
5.5.	Voelen leerlingen zich comfortabel om zelf LGBTI+ thema's bespreekbaar te maken in de klas?.....	21
5.6.	Rapporteren leerlingen die positieve of neutrale lessen gehad hebben over LGBTI+ thema's een hoger veiligheidsgevoel op school?.....	21
6.	Conclusies & aanbevelingen.....	22

*“Ik vind dat het moeilijk is voor ons om een richting te kiezen want de meeste richtingen zijn ‘voor jongens’ of ‘voor meisjes’.
Bijvoorbeeld, als jongen wil iedereen dat je mechanica gaat doen, als meisje verzorging. Anders zien mensen je direct als anders.”*

“Ik heb gemerkt dat er op school veel uitspraken worden gedaan die beginnen met ‘ik heb niks tegen LGBTQ+, maar...’ en dan gevolgd worden door iets homofoob of transfoob. Helaas komen mensen met deze uitspraken weg omdat ze beginnen met beweren dat ze niks hebben tegen LGBTQ+.”

“Ik weet niet of ik LGBTQ+ ben, maar ik voel me de laatste tijd minder goed en niet mezelf. Ik ben op zoek en soms denk ik dat ik het label meisje niet opgeplakt wil krijgen, maar gewoon mezelf wil zijn, zonder ‘meisje’ of ‘jongen’, gewoon ‘ik’.”

“Ik zou graag meer aandacht willen voor personen die aromantisch zijn zodat mensen weten dat niet iedereen romantische aantrekking voelt, en leerkrachten daar ook rekening mee kunnen houden (zoals tijdens de lessen godsdienst, waar het over romantische liefde gaat).”

”

“Ik zit als meisje op een ‘jongensschool’, maar ik draag jongenskleiding en heb dit jaar mijn haar kortgeknipt. Ik heb veel reacties gekregen dat ik op een jongen lijk [en] neem dit niet persoonlijk op. Het kwetst mij wel omdat ik het moeilijk heb met mijn genderidentiteit. [...] Doordat veel mensen in mijn school en klas homofoob zijn, kom ik niet uit de kast in mijn school. Dat brengt veel stress met zich mee als je altijd mensen hoort zeggen dat ze niet tegen homo’s kunnen, maar wel tegen lesbische [mensen], want dat vinden ze leuk, twee meisjes die elkaar kussen. [...] Ook zijn er leerkrachten die openlijk homofoob zijn en hierdoor voel ik mij angstig en niet welkom. Ik zal daarom ook nooit uit de kast komen in mijn school, want dan ga ik waarschijnlijk zwaar gepest worden.”

1. Inleiding

Vijf jaar geleden bevroeg çavaria vzw net geen vijfhonderd Vlaamse LGBTI+ leerlingen over hun schoolervaringen in het toen afgelopen schooljaar 2016 – 2017. Uit de aanbevelingen van dat onderzoek bleek de nood om op regelmatige basis te blijven peilen naar de schoolervaringen van LGBTI+ leerlingen in het Vlaamse onderwijs. In dit rapport vind je de ervaringen van LGBTI+ leerlingen terug tijdens het schooljaar 2021 – 2022. Voor dit onderzoek werkte çavaria samen met de opleiding seksuologie van de KULeuven.

België scoort al jaren hoog op het vlak van LGBTI+ rechten. In 2023 stond België op de tweede plaats van de rainbow index van LGBTI+ organisatie ILGA Europe. De LGBTI+ beweging boekte de afgelopen decennia verschillende successen. Zo was België het tweede land waar koppels van hetzelfde geslacht kunnen trouwen, en werd automatisch meemoederschap gerealiseerd. Sinds 2018 kunnen transgender personen hun genderregistratie wijzigen door middel van een gemeentelijke administratieve procedure. Zeer recentelijk (2023) stemde het Belgische parlement voor een volledig verbod op conversiepraktijken (het proberen 'genezen' van de LGBTI+ persoon op verschillende manieren) bij LGBTI+ personen.

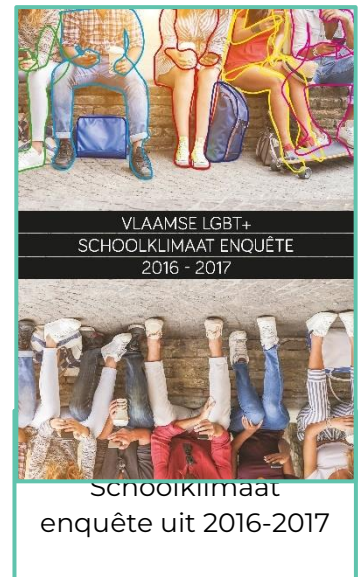
Hoewel er nog een aantal werkpunten zijn, scoort België dus goed op het vlak van LGBTI+ rechten. Deze rechten zeggen echter niet altijd veel over de algemene aanvaarding van LGBTI+ personen in de samenleving.

De schoolklimaat-enquête van 2016 – 2017, waar net geen vijfhonderd LGBTI+ leerlingen aan deelnamen, wees op de kwetsbare positie van LGBTI+ jongeren in het secundair onderwijs. Zo gaf veertig procent van de leerlingen aan zich omwille van hun non-heteroseksuele oriëntatie of non-cisgenderidentiteit (cisgender betekent dat je ok bent met het geslacht dat je toegewezen werd bij je geboorte) onveilig te voelen op school. Hetzelfde aantal kreeg te maken met seksuele intimidatie. Meer dan de helft werd geconfronteerd met verbaal geweld en een op drie met pestgedrag.

Dergelijke verontrustende cijfers aangaande de veiligheid en het welzijn van LGBTI+ personen beperken zich niet enkel tot onderwijs. Dat blijkt uit het Genoeg-Enough-Assez-onderzoek, uitgevoerd door het UZ Gent en het Transgender Infopunt in het voorjaar van 2023. De onderzoekers rapporteerden dat nog meer dan negentig procent van alle LGBTI+ leerlingen in de afgelopen twee jaar het slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld, bijna vier op de tien van fysiek geweld. De ergste vormen van dit laatste type vonden zelfs vaak overdag, op een doordeweekse dag en op een openbare plek plaats.

Op nationaal vlak zijn dit soort gegevens niet alleen weinig voorhanden, maar des te meer nodig om de kwetsbare positie van minderheidsgroepen in verschillende domeinen van de samenleving goed in kaart te brengen. Op die manier kunnen zorgwekkende maatschappelijke evoluties en trends opgevolgd worden en bijgestuurd waar nodig.

Dit rapport is een reflectie van de belangrijkste bevindingen afkomstig uit het vervolgonderzoek naar de schoolervaringen van Vlaamse LGBTI+ scholieren. Het onderzoek vond plaats in de zomer van 2022. Opnieuw werden leerlingen bevroegd naar hun gevoel van veiligheid, hun ervaringen van discriminatie en intimidatie, evenals naar indicatoren voor een LGBTI+ inclusief en vriendelijk schoolklimaat, zoals het aanbod van lessen met LGBTI+ thematiek en attitudes van het schoolpersoneel. De bevraging werd

daarbij gemodelleerd naar de çavaria-enquête uit 2017 en aangepast aan de huidige stand van wetenschappelijk onderzoek.

Dit rapport is geen vergelijkende studie tussen de twee onderzoeken omdat de vragenlijst op verschillende punten aangepast is naar nieuwe inzichten en ontwikkelingen.

2. Methodiek en demografische gegevens

De bevraging vond plaats via een online survey verspreid via de sociale mediakanalen van de onderzoekers en çavaria in de periode juni tot en met augustus 2022. Alle leerlingen dienden te zijn ingeschreven aan een Vlaamse onderwijsinstelling in het afgelopen schooljaar 2021-2022 *en* te beschikken over minstens één van volgende kenmerken:

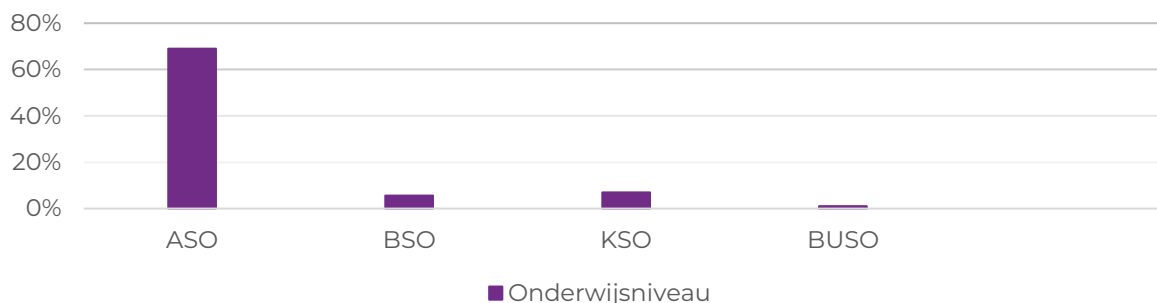
- ▶ Een non-heteroseksuele oriëntatie
- ▶ Een genderidentificatie niet conform met het toegewezen geslacht bij geboorte (bijvoorbeeld iemand die bij de geboorte als mannelijk geregistreerd werd maar zich nu niet identificeert als man).
- ▶ Een gendernonconforme expressie (je drukt je niet uit volgens de norm in onze maatschappij bv een 'jongen' die make-up gebruikt).

De survey registreerde een totaal van 1265 anonieme *antwoorden*. **783 leerlingen** verklaarden hun akkoord tot deelname en vulden de vragenlijst volledig in. Hun antwoorden zijn in dit rapport opgenomen.

2.1. Leeftijd en onderwijsniveau

De overgrote meerderheid van alle leerlingen bevindt zich in de leeftijdscategorie **13 tot en met 18 jaar** (96.5%)

PERCENTAGES PER ONDERWIJSNIVEAU

2.2. Identiteit van de leerlingen

Leerlingen konden hun identiteit doorgeven door één of meerdere opties aan te duiden. Het was ook mogelijk om een eigen beschrijving mee te geven.

Seksuele oriëntatie	Procent
Biseksueel	36,3
Lesbisch	19,9
Homoseksueel	12,1
Heteroseksueel	1,8
Pansexueel	15,6
Asexueel en/of Aromantisch	15
Queer	20,2
Zoekende	18,8

Gender	Procent
Trans	9,5
Vrouw	81,9
Man	17,2
Non-Binair	22,2
Onzeker	17,8

2.3. Openheid over seksuele oriëntatie

Leerlingen zijn vooral en in grote mate (89.1%) open over hun seksuele oriëntatie bij **vrienden**.

Om en bij de helft van de leerlingen rapporteert openheid over hun seksuele oriëntatie bij **klasgenoten** (55.8%) en **schoolpersoneel** (47.7%)

Eveneens is rond de helft van alle leerlingen *out* bij hun **ouders of verzorgers** (55%), of **broers en zussen** (51%)

3 op 10 leerlingen vertelden **andere familieleden** (30.8%) of **hulpverleners** (30.5%) over hun seksuele oriëntatie

6.4 procent vertelde nog **niemand** over hun seksuele oriëntatie.

2.4. Openheid over genderidentiteit

8 op 10 van deze groep leerlingen (81.1%) vertelde hun **vrienden** al over hun genderidentiteit

Ongeveer 1 op de 3 van de leerlingen vertelde **klasgenoten** (34.8%) en **schoolpersoneel** (33.9%) over hun genderidentiteit. Bij 4 op de 10 (39.9%) zijn ook hun **ouder(s) of verzorger(s)** op de hoogte.

Rond de 10 procent (11.6%) vertelde nog **niemand** over hun genderidentiteit.

“Mensen accepteren me voor wie ik ben op school, terwijl ze dat thuis niet doen. Ik kom [graag] naar school omdat het mijn safe space is en het me kan afleiden van mijn thuissituatie.”

3. (On)veilig schoolklimaat schooljaar 2021 – 2022

Scholen kunnen een onveilig schoolklimaat hebben voor LGBTI+ leerlingen. Het overgrote merendeel van leerlingen hoort LGBTI+ negatieve opmerkingen en ervaart de school als onveilig.

3.1. Schoolveiligheid

Meer dan de helft van de leerlingen (60.4%) geeft aan zich op school onveilig te voelen omwille van **zijn/haar/hun seksuele oriëntatie**.

Van alle leerlingen die aangeven zich op school onveilig te voelen vanwege hun seksuele oriëntatie, voelt meer dan de helft (62%) zich onveilig tot zeer onveilig. Bijna de helft (44%) rapporteert een score tussen de 0 en 25 (zeer onveilig).

1 op 3 leerlingen voelt zich op school onveilig vanwege **zijn/haar/hun genderidentiteit en/of genderexpressie** (respectievelijk 33.8% en 33.5%)

Van alle leerlingen die aangeven zich op school onveilig te voelen vanwege hun genderidentiteit en/of -expressie (respectievelijk N = 265 en N = 262), voelt ook hier meer dan de helft (60%) zich **onveilig tot zeer onveilig**. 4 op 10 (40%) rapporteert een score tussen de 0 en 25 (zeer onveilig).

De meest gerapporteerde onveilige plaatsen op school	Procent
Speelplein	53.1
Kleedkamers	42.5
Lessen lichamelijke opvoeding (LO)	44.7
Schoolgangen en trappenhallen	39.7
Klaslokalen	34.2
Toiletten	27.2

2 op de 3 van de leerlingen (59.1%) geeft aan een of meerdere van deze plekken wel eens te **vermijden** omwille van het gerapporteerde onveiligheidsgevoel. 2 op de 10 jongeren (17.2%) doet dit **vaak tot dagelijks**.

40.5 procent van alle leerlingen vermijdt wel eens buitenschoolse activiteiten, zoals schooluitstappen, -reizen of -feesten omwille van een onveiligheidsgevoel. 1 op 10 (9.6%) doet dit **vaak tot bijna altijd**.

Ongeveer een kwart van de leerlingen (27.5%) vermijdt het naar school gaan op zichzelf omwille van een onveiligheidsgevoel. In het afgelopen schooljaar gebeurde dit gemiddeld **2 tot 3 dagen**. 1 op 5 was **langer dan een week afwezig**.

Circa 1 op 3 (29.1%) **veranderde van school** omwille van een onveiligheidsgevoel, waarvan 1 op 5 (18.9%) **meerdere keren**.

12.5 procent van de leerlingen voelt zich **nergens onveilig** op school.

“In de klas waar ik nu zit heb ik het gevoel dat ik helemaal mezelf kan zijn. Volgend jaar ga ik naar de derde graad en zal mijn klas dus uit elkaar vallen.

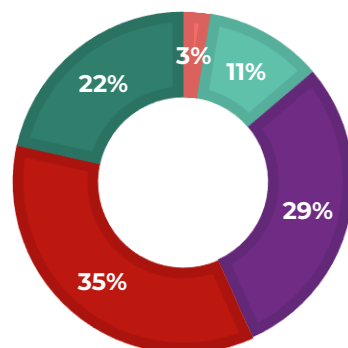
Ik ben oprecht bang dat ik in een klas zal terechtkomen waarin ik onderdrukt word en mezelf niet kan zijn.”

3.2. LGBTI+ fobe opmerkingen

Een **absolute minderheid** van de leerlingen (2.6%) hoorde het afgelopen schooljaar **nooit LGBTI+ fobe** opmerkingen op school. De **absolute meerderheid** van de leerlingen komt in aanraking met LGBTI+ fobe opmerkingen. De meerderheid van alle leerlingen (56.7%) hoorde deze opmerkingen vaak tot heel vaak.

HOE VAAK HOOR JE LGBTI+ FOBE OPMERKINGEN OP SCHOOL?

■ Nooit ■ Zelden ■ Soms ■ Vaak ■ Heel vaak

Er werd zelden tot nooit ingegrepen (79,7%) door leerkrachten of ander schoolpersoneel als ze aanwezig waren toen LGBTI+ fobe opmerkingen gemaakt werden. In meer dan 10 procent van de gevallen (13.4%), vaker dan bij leerkrachten, werd ingegrepen door medeleerlingen als er LGBTI+ fobe opmerkingen werden gemaakt. In circa twee kwart (65.7%) van de gevallen werd zelden tot nooit ingegrepen.

De helft van alle leerlingen (49.5%) werd **minstens één keer** geconfronteerd met LGBTI+ fobe opmerkingen **gemaakt door leerkrachten of ander schoolpersoneel**

“Mijn leerkracht fysica zei een paar weken geleden compleet out of the blue dat ‘burnouts voor janetten zijn’. [...] De jongens uit mijn klas vinden dat natuurlijk hilarisch en lachten er nog een hele week mee. Ik word dan bekeken als de rare omdat ik daar iets op zeg, terwijl zij eigenlijk degene zijn die raar en respectloos zijn in deze situatie.”

3.3. Negatieve opmerkingen omtrent gender en genderexpressie

De helft (49.4%) van het totale aantal leerlingen (N = 777) kreeg weleens te horen dat ze **niet mannelijk en/of vrouwelijk genoeg** zijn.

Een derde van alle leerlingen (31.3%) hoorde **een leerkracht of ander schoolpersoneel** dit soort opmerkingen maken. 1 op 10 (9.6%) hoort dit **soms tot vaak**.

In 70% van de gevallen (69.1%) werd niet ingegrepen door een leerkracht bij negatieve opmerkingen omtrent de genderexpressie van een leerling (N = 149), in minder dan 1 procent werd **vaak** of **altijd** ingegrepen.

In iets meer dan de helft van de gevallen (51.3%) werd niet ingegrepen door medeleerlingen als negatieve opmerkingen omtrent de genderexpressie gegeven werden. In minder dan 1 procent werd **vaak** of **altijd** ingegrepen.

Bij leerlingen met een transgender of non-binaire identiteit (N = 233), werd bij de helft (45.5%) **wel eens geen rekening gehouden met de naam die zij voor zichzelf kozen**. In een kwart van de gevallen (25.8%) gebeurde dit **vaak tot heel vaak**.

3.4. Lastiggevallen worden omwille van seksuele oriëntatie, genderidentiteit- of expressie

Meer dan de helft van alle jongeren werd in het afgelopen schooljaar **minstens eenmalig** het slachtoffer van direct verbaal geweld (zoals uitgescholden of bedreigd worden), van gemene geruchten, leugens of roddels, en van intimiderend gedrag (zoals nagestaard of nagewezen worden, uitgelachen of nageroepen). Hetzelfde aantal rapporteert een gevoel van (opzettelijke) uitsluiting. Grofweg 2 op de 10 leerlingen krijgt hier **vaak tot op dagelijkse basis** mee te maken.

Om en bij **de helft** werd weleens **seksueel lastiggevallen**, zoals in het geval van ongewenste seksuele opmerkingen of lichamelijke aanrakingen. 1 op de 10 ervaart dit **vaak tot op dagelijkse basis**.

Incidenten	Minstens eenmalig (procentueel)	Vaak tot dagelijks (procentueel)
Verbaal lastiggevallen worden	61.6%	14.3%
Fysiek lastiggevallen worden	28.1%	-
Fysiek aangevallen worden	10%	-
Seksueel lastiggevallen worden (ongewenste seksuele opmerkingen, ongewenste seksuele aanrakingen)	44.6%	9.1%
Gemene geruchten, leugens, roddels	70.1%	9.1%
Intimiderend gedrag	69.2%	20.7%
Buitengesloten worden	55.7%	16.5%
Vernieling	15.2%	-
Lastiggevallen worden via telefoon, internet, sociale media	29.4%	-

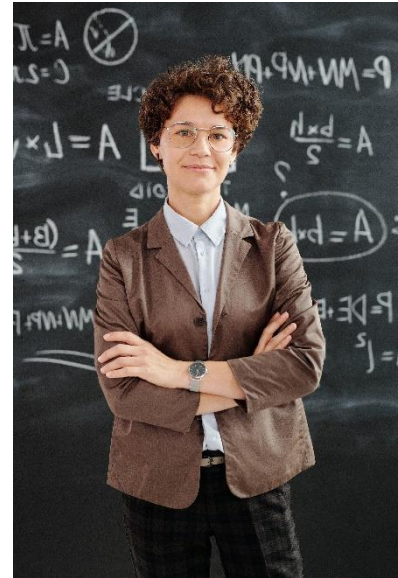
3.5. Meldingen bij leerkrachten, directeur of ander schoolpersoneel

Meer dan de helft van de respondenten die in het afgelopen schooljaar lastiggevallen, aangevallen of gepest werden (N=519) deed geen melding van dit gedrag (61.8%). 1 op 10 (11.2%) meldde dit bijna altijd tot altijd.

Rond de 1 op 3 meldde het gedrag niet omdat het volgens hen **niet zo ernstig was** (33.5%) of om niet als **“klikspaan”** bekeken te worden (31.8%). Anderen rapporteerden dan weer de **angst om bij melding “geout” te worden** (24.4%) of **de schuld te krijgen** (20.2%), of dat melden te **beschamend** (21.6%), **vermoeiend** (25.4%) of **emotioneel te zwaar** (21.1%) zou zijn.

Leerlingen werden bevraagd in welke mate zij het gevoel hebben bij steunfiguren terecht te kunnen wanneer zij lastiggevallen, aangevallen of gepest worden omwille van hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit en/of genderexpressie.

“Er wordt vaak niet snel genoeg of niet gereageerd wanneer leerlingen gepest of slecht behandeld worden door medeleerlingen en/of leerkrachten. Vaak zijn de maatregelen die worden toegepast niet echt effectief. Daders worden zelden gestraft. Ik wens dat school een veiligere plek kon zijn voor tieners, maar ik beseft dat dat nog lang zal duren.”

8 op 10 jongeren (79.2%) rapporteert **eerder wel tot zeker wel** bij **vrienden** terecht te kunnen (in tegenstelling tot. 12% **eerder niet tot totaal niet**)

Leerkrachten worden overwegend (48.3%) **niet** als steunfiguren beschouwd (in tegenstelling tot een kwart, 27.9%, **eerder wel tot zeker wel**)

De directeur en overig schoolpersoneel worden het minst als steunfiguren beschouwd (respectievelijk 74.2% en 72.5% **eerder niet tot totaal niet**). De meerderheid (60.3%) geeft ook aan **eerder niet tot totaal niet** het gevoel te hebben bij het **CLB** terecht te kunnen, of hier **neutraal** tegenover te staan (20.1%).

4 op de 10 leerlingen menen **zowel wel als niet** (respectievelijk 40.1% en 41.3%) bij **familieleden en verzorgers** terecht te kunnen

3.6. Gestraft worden vanwege LGBTI+ uitingen en/of gedragingen.

Leerlingen gaven aan of ze door schoolpersoneel aangesproken of gestraft werden vanwege handelingen/gedragingen die een link hebben met hun LGBTI+ identiteit. 9% van de leerlingen geeft aan dat ze al **aangesproken** of gestraft zijn omdat ze **kleding** of **accessoires** dragen die als **ongepast** worden beschouwd vanwege hun **gender**. 10.9% van de leerlingen geeft ook aan dat ze al **aangesproken** zijn omdat ze hun **eigen voornaamwoorden** kiezen.

Daarnaast geeft het merendeel van de leerlingen aan dat ze geen hinder ondervinden door schoolpersoneel vanwege LGBTI+ gerelateerde uitingen of gedragingen.

Handelingen of uitingen	Aangesproken	Niet aangesproken	Niet van toepassing
Het dragen van LGBTI+ positieve kledij of accessoires (regenboog T-shirts, bandjes, vlaggen)	3.7%	67.9%	28.4%
Het mee uitnemen van iemand van hetzelfde geslacht naar een galabal of ander evenement	2.4%	46.9%	50.6%
Het dragen van kledij of accessoires die als ongepast worden beschouwd omwille van jouw gender (bijvoorbeeld een kleedje dragen als jongen)	9%	52.7%	38.4%
Het intiem zijn met iemand van hetzelfde geslacht (handen vasthouden, kussen)	7.2%	46.2%	46.7%
Jezelf identificeren als LGBTI+	7.8%	73.6%	18.6%
Het schrijven over LGBTI+ thema's	6.4%	71.1%	22.5%
Het kiezen van je eigen voornaamwoorden	10.9%	38.5%	50.6%
Het gebruik maken van toiletten die overeenkomen met je gender	6.4%	41.2%	52.4%
Het kiezen van je eigen naam	8.5%	36%	55.5%

"Ik heb een lesbisch koppel in mijn vriendengroep en zij worden vaak lastiggevallen. Het CLB zei toen dat ze iets 'minder' moesten doen. Ze moesten zich dus eigenlijk verstoppen om veilig te zijn."

3.7. Is er een verband tussen LGBTI+ foob pestgedrag en hogere afwezigheidscijfers?

In de tabel hieronder zien we dat leerlingen die te maken kregen met verbale-, fysieke, seksuele en/of digitale agressie vaker afwezig zijn en vaker van school veranderen.

(a) Het aantal scholieren dat vaak tot dagelijks verbaal werd lastiggevallen, telt 112 (14.3%).

	Globaal percentage	Percentage subgroep (n = 112)
Vermijden van buitenschoolse activiteiten (schooluitstappen, schoolreizen, schoolfeesten...)	Soms: 11.1% Vaak: 5.9% Bijna altijd: 3.7%	Soms: 18.8% Vaak: 11.6% Bijna altijd: 8%
Vermijden van naar school gaan	Soms: 10.2% Vaak: 3.1% Heel vaak: 1.7%	Soms: 19.6% Vaak: 8% Heel vaak: 5.4%
Van school veranderen (minstens eenmalig)	29.1%	40.2%

(b) Het aantal scholieren dat minstens eenmalig fysiek lastiggevallen of aangevallen werd, telt 224.

	Globaal percentage	Percentage subgroep (n = 224)
Vermijden van buitenschoolse activiteiten (schooluitstappen, schoolreizen, schoolfeesten...)	Soms: 11.1% Vaak: 5.9% Bijna altijd: 3.7%	Soms: 18.8% Vaak: 8.5% Bijna altijd: 6.3%
Vermijden van naar school gaan	Soms: 10.2% Vaak: 3.1% Heel vaak: 1.7%	Soms: 19.6% Vaak: 6.3% Heel vaak: 3.1 %
Van school veranderen (minstens eenmalig)	29.1%	34.8

(c) Het aantal scholieren dat minstens eenmalig seksueel lastiggevallen werd, telt 349 (44.6%).

	Globaal percentage	Percentage subgroep (n = 224)
Vermijden van buitenschoolse activiteiten (schooluitstappen, schoolreizen, schoolfeesten...)	Soms: 11.1% Vaak: 5.9% Bijna altijd: 3.7%	Soms: 14% Vaak: 6.6% Bijna altijd: 5.2%
Vermijden van naar school gaan	Soms: 10.2% Vaak: 3.1% Heel vaak: 1.7%	Soms: 13.5% Vaak: 5.7% Heel vaak: 2.9%
Van school veranderen (minstens eenmalig)	29.1%	34.7%

(d) Het aantal scholieren dat minstens eenmalig te maken kreeg met intimidatie via telefoon, internet of sociale media, telt 229.

	Globaal percentage	Percentage subgroep (n = 224)
Vermijden van buitenschoolse activiteiten (schooluitstappen, schoolreizen, schoolfeesten...)	Soms: 11.1% Vaak: 5.9% Bijna altijd: 3.7%	Soms: 14.4% Vaak: 7.4% Bijna altijd: 6.1%
Vermijden van naar school gaan	Soms: 10.2% Vaak: 3.1% Heel vaak: 1.7%	Soms: 17.5% Vaak: 6.1% Heel vaak: 3.1%
Van school veranderen (minstens eenmalig)	29.1%	35.3%

4. Indicatoren voor een LGBTI+ vriendelijk schoolklimaat

Leerlingen die zich veilig en goed voelen op een school presteren ook beter. LGBTI+ leerlingen die in een inclusieve schoolomgeving les volgen, geven aan dat ze zich beter voelen op school. Helaas is niet elke school een LGBTI+ inclusieve school.

4.1. Antipestbeleid

Een derde van de leerlingen (31%) geeft aan weet te hebben van een **antipestbeleid** op school.

- In een kwart van deze gevallen (67/243 = 27.6%) zijn **seksuele oriëntatie of seksuele en romantische oriëntatie** specifiek vermeld
- Daarentegen wordt eveneens in een kwart van deze gevallen (67/243 = 25.1%) oriëntatie duidelijk niet vermeld
- In een vijfde van deze gevallen (50/243 = 20.58%) zijn **genderidentiteit en genderexpressie** specifiek vermeld
- Daarentegen wordt in een derde van deze gevallen (75/243 = 30.9%) genderidentiteit en -expressie duidelijk niet specifiek vermeld

4.2. Aandacht voor pesten in de les

De helft van de leerlingen (52.4%) kreeg ooit les over pesten, waarbij in minder dan de helft (177/410 = 43.2%) LGBTI+ foob pestgedrag geadresseerd werd. Slechts 1 op 5 van alle jongeren (177/783 = 22.6%) kreeg dus ooit **les over holebifooob en/of transfoob pestgedrag**.

4.3. Zichtbaarheid van LGBTI+ thema's op school

De school van ruwweg de helft (55%) van alle deelnemende leerlingen nam deel aan **acties (paars, IDAHOT...) om de zichtbaarheid van LGBTI+ te vergroten**.

Meer dan de helft van de scholieren (64%) gaf aan **LGBTI+ positieve beelden, symbolen of teksten op school** te hebben opgemerkt.

"Ik heb zelf een actie op poten gezet voor IDAHOT en samen met enkele leerlingen en mijn titularis leerlingen en leerkrachten aangemoedigd om paars te dragen, onze eigen vlaggen opgehangen, muziek in thema afgespeeld... Als ik zelf geen initiatief had genomen, had onze school hier waarschijnlijk niets rond gedaan."

4.4. Gevoel van openheid op school

De absolute meerderheid (89.1%) van alle jongeren geeft aan dat hun **vrienden eerder open tot helemaal open** staan tegenover LGBTI+ zijn.

Wat betreft **klasgenoten**, geeft de helft (48.1%) van alle jongeren aan dat zij **eerder open tot helemaal open** staan LGBTI+ zijn. Volgens hen staat circa een derde (29.4%) hier **eerder niet tot helemaal niet open** voor.

De helft van alle leerlingen (54.5%) geeft aan dat hun **leerkrachten eerder open tot helemaal open** staan tegenover LGBTI+zijn. Een minderheid (11.4%) houdt er volgens hen een **eerder gesloten tot helemaal gesloten** houding op na.

De meerderheid van de leerlingen (57.6%) had het afgelopen schooljaar **een of meerdere positief gesprekken** met **een leerkracht** over LGBTI+zijn.

4.5. Representatie van LGBTI+ personen op school

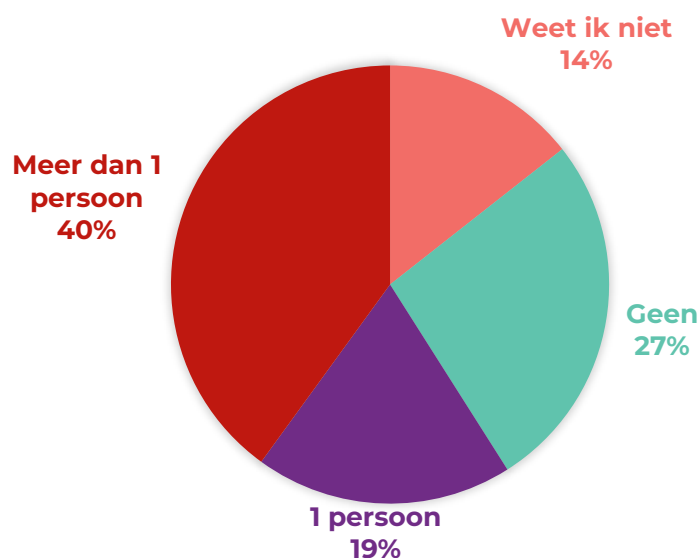
Gemiddeld schatten de leerlingen 11 medeleerlingen te kennen die openlijk LGBTI+ zijn.

Slechts 1 op 10 (11.5%) van alle scholieren geven aan geen weet te hebben van medeleerlingen die openlijk LGBTI+ zijn.

De meerderheid geeft aan (69.1%) op de hoogte te zijn van minstens één klasgenoot die openlijk LGBTI+ is

Gemiddeld genomen wordt het aantal klasgenoten dat openlijk LGBTI+ is op om en bij de 3 personen (2.9%) geschat.

HOEVEEL LEERKRACHTEN OF ANDER SCHOOLPERSONEEL IS OPENLIJK LGBTI+ ?

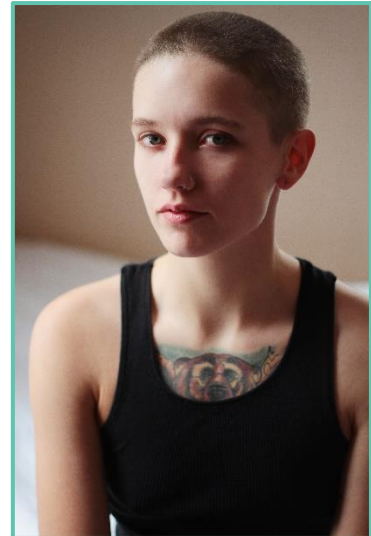

4.6. Ondersteuning en bescherming van trans leerlingen op school

Bij slechts 1 op 10 (12%) van alle leerlingen onderneemt de school duidelijk actie om **trans personen te ondersteunen of te beschermen**.

Onder de scholen die actie ondernemen (N = 94), betreffen wellicht de meest frequente initiatieven de eigen keuze (62.8%) en aanpassing (41.5%) van **eigen voornaamwoorden**, de eigen keuze (63.8%) en aanpassing (45.7%) van de **eigen voornaam**, en de eigen keuze (43.6%) om de **jongens- dan wel meisjestoiletten** te gebruiken.

Minder frequent zijn, onder de scholen die actie ondernemen (N = 94), het gebruik van een aparte **kledkamer** (28.7%), de keuze **bij wie op de kamer te slapen tijdens schoolreizen** (26.6%) of welk **schooluniform** te dragen (10.6%).

“Ik ben niet de eerste trans persoon, maar door mij zijn er blijkbaar wel wat dingen veranderd. Nu kunnen leerlingen vragen om een andere naam en voornaamwoorden.”

“[Het is nodig om] de aandacht te leggen op de geschiedenis van LGBTQ+, zodat kinderen erover leren en niet enkel paars dragen, maar er dan niets van afweten.”

“In de lessen biologie, bijvoorbeeld, sprak de leerkracht over de manieren om kinderen te hebben, nooit over hoe lesbische en homoseksuele koppels kinderen konden hebben.”

“We hebben dit jaar met de leerlingenraad een Pride-week georganiseerd, maar deze is nogal slecht ontvangen door de leerlingen op school. Alle versiering werd doorheen de week vernield of gestolen.”

5. LGBTI+ thema's in de les

Om de acceptatie van LGBTI+ leerlingen te vergroten is het belangrijk om te werken aan attitudes van leerlingen tijdens de lessen.

5.1. Positief, negatief of neutraal?

Ongeveer tweederde van de leerlingen (64.5%) geeft aan dat thema's zoals seksuele oriëntatie en gender op een **positieve of neutrale manier** aan bod kwam in hun schoolvakken

Circa 2 op 10 (19%) zag thema's zoals seksuele oriëntatie en gender op een **negatieve manier** aan bod komen

3 op 10 (29.4%) zag thema's als seksuele oriëntatie en gender **noch op een positieve of neutrale, noch op een negatieve manier** aan bod komen in de lessen

64.5%

zag LGBTI+ thema's op een positieve of neutrale manier aan bod komen

5.2. In welke vakken komen LGBTI+ thema's positief aan bod?

Gender en seksuele oriëntatie kwamen het vaakst op een positieve of neutrale manier aan bod in het vak **godsdienst** (35%)

Tussen de 1 tot 2 op 10 leerlingen zag deze thema's ook passeren in **geschiedenis** (12.1%), **biologie** (14%), **Engels** (14.4%), **Nederlands** (17,8%) en **zedeleer** (13,3%)

Specifiek voor PAV (Project Algemene Vakken): van de leerlingen die in het BSO zitten en daar PAV krijgen, zagen 15 van de 44 leerlingen (= 34%) gender en seksuele oriëntatie daar op een positieve of neutrale manier aan bod komen

5.3. In welke vakken LGBTI+ thema's negatief aan bod?

Leerlingen zagen thema's als gender en seksuele oriëntatie het vaakst op een negatieve manier aan bod komen in de vakken **godsdienst** (7.2%) en **geschiedenis** (5.4%), alsook **lichamelijke opvoeding** (4%), **Nederlands** (4%) en **biologie** (3.6%)

Specifiek voor PAV: van de leerlingen die in het BSO zitten en daar PAV krijgen, zagen 2 van de 44 leerlingen (< 0.1%) gender en seksuele oriëntatie daar op een negatieve manier aan bod komen.

5.4. Het LGBTI+ thema in de schoolboeken

Circa de helft van alle leerlingen (55.4%) zag LGBTI+ thema's **een paar keer** aan bod komen in schoolboeken, cursussen of andere verplichte teksten

Rond de 4 op 10 (43.8%) zag deze thema's **niet of** geeft aan dit **niet te weten**

55%

zag LGBTI+ thema's een paar keer aan bod komen op school.

5.5. Voelen leerlingen zich comfortabel om zelf LGBTI+ thema's bespreekbaar te maken in de klas?

Iets minder dan de helft van de leerlingen (45.1%) voelt zich **eerder ongemakkelijk tot zeer ongemakkelijk** om zelf LGBTI+ thema's bespreekbaar te maken

4 op 10 (41.6%) voelt zich **eerder op hun gemak tot zeer op hun gemak** om dit te doen

5.6. Rapporteren leerlingen die positieve of neutrale lessen gehad hebben over LGBTI+ thema's een hoger veiligheidsgevoel op school?

Leerlingen die LGBTI+ thema's op een positieve of neutrale manier in de lessen aan bod zagen komen, voelen zich gemiddeld genomen veiliger op school, zeker in vergelijking met zij die dit op een negatieve manier onderwezen kregen.

Het gemiddelde onveiligheidsgevoel op school bedraagt **63,64**, uitgedrukt op een schaal van 0 (zeer onveilig) tot 100 (zeer veilig).

Het aantal scholieren dat LGBTI+ thema's op een positieve of neutrale manier in de lessen aan bod zag komen, telt 505. Het gemiddelde onveiligheidsgevoel op school bij deze subgroep ($n = 505$) bedraagt **66,89**.

Het aantal scholieren dat LGBTI+ thema's op een negatieve manier in de lessen aan bod zag komen, telt 149. Het gemiddelde onveiligheidsgevoel bij deze subgroep ($n = 149$) bedraagt **56,15**.

6. Conclusies & aanbevelingen

De schoolklimaat enquête 2021 – 2022 werd exact vijf jaar na de eerste bevraging in het schooljaar van 2017 – 2018, afgenomen.

De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat een veilig schoolklimaat voor heel wat LGBTI+ leerlingen nog altijd geen realiteit is. Zo geeft meer dan de helft van de leerlingen aan dat ze zich onveilig voelen vanwege hun seksuele oriëntatie en 1 op de 3 vanwege hun genderidentiteit en/of genderexpressie.

Deze onveiligheidsgevoelens kunnen leiden tot afwezigheden of het wisselen van school. 1 op de 5 leerlingen was het afgelopen schooljaar langer dan een week afwezig omdat ze zich onveilig voelden en 1 op de 3 veranderde van school omwille van onveiligheidsgevoelens.

De resultaten tonen ook dat heel wat scholen zich wel degelijk inzetten om LGBTI+ zichtbaarheid en acceptatie te vergroten. Zo gaf meer dan de helft van de leerlingen aan dat ze deelnamen aan zichtbaarheidsacties zoals IDAHOT en paars en had bijna 60 procent één of meerdere positieve gesprekken over LGBTI+ thema's met het schoolpersoneel. Tegelijkertijd geven leerlingen ook aan dat zichtbaarheidsacties tot meer onveiligheidsgevoelens kunnen leiden als andere leerlingen regenboogvlaggen verwijderen of LGBTI+ fobe opmerkingen maken. Leerlingen die op een positieve en/of neutrale manier les kregen over LGBTI+ thema's scoorden hoger op algemene veiligheidsgevoelens in de school.

Het blijft van belang dat scholen acties doordacht uitvoeren en voldoende ruimte maken voor duiding en omkadering.

Çavaria en ons advies- en vormingscentrum KLIQ zetten zich, met de steun van het departement onderwijs, al meer dan 20 jaar in om binnen het onderwijs te werken aan een LGBTI+ vriendelijk schoolklimaat. Uit onze eigen bevindingen en uit de resultaten van deze enquête zien we dat er nog heel wat werk aan de winkel is om de schoolomgeving LGBTI+ vriendelijker te maken. Çavaria doet daarom de volgende aanbevelingen:

Het blijft van belang dat scholen acties doordacht uitvoeren en voldoende ruimte maken voor duiding en omkadering.

- 1** Om te garanderen dat alle leerlingen juiste informatie krijgen over LGBTI+ thema's moeten de onderwijskoepels het LGBTI+ thema expliciet opnemen in hun leerplannen in alle graden van het basisonderwijs en secundair onderwijs.
- 2** De Vlaamse overheid initieert samen met de onderwijsverstrekkers een nieuwe engagementsverklaring over seksuele oriëntatie, gendernormen en genderidentiteit. Daarin vraagt ze onderwijskoepels om actief te werken aan LGBTI+ aanvaarding via verplichte lessen over deze thema's en een genderbeleid.

- 3** De onderwijsinspectie moet LGBTI+ veiligheid opnemen in hun inspectierondes op scholen. Een inspecteur kan samen met de school goede praktijkvoorbeelden aanduiden en werkpunten formuleren. Op die manier is het werken aan een LGBTI+ inclusieve school geen vrijblijvendheid meer.
- 4** De pedagogische begeleidingsdiensten moeten in hun nascholingsaanbod LGBTI+ thema's regelmatig aan bod laten komen. Op die manier krijgen leerkrachten die al enige jaren voor de klas staan de nodige tools aangereikt om met deze thema's aan de slag te gaan en vooral adequaat te kunnen reageren op mogelijke pestgevallen of onveilige situaties voor LGBTI+ leerlingen
- 5** Verplicht de lerarenopleiding om toekomstige leerkrachten aan te leren hoe ze LGBT+ inclusief kunnen werken. Op die manier hebben nieuwe leerkrachten minder handelingsverlegenheid.
- 6** Het departement onderwijs moet initiatieven van leerlingen die zich willen inzetten om LGBTI+ zichtbaarheid op hun school te verbeteren ondersteunen. Dit kan door een GSA (Gender en Seksualiteit Allianties) op te starten. Het LGBTI+ middenveld kan hierin een actieve rol spelen door deze GSA's te ondersteunen en door acties te organiseren waaraan GSA-leerlingen kunnen deelnemen.
- 7** Scholen moeten een inclusief antipestbeleid voeren waarin specifiek aandacht is voor LGBTI+ personen in de school. Dit in combinatie met het inzetten op veilige inclusieve ruimtes zoals genderinclusieve infrastructuur en voorzieningen (bijvoorbeeld toiletten, eigen gebruik van voornaamwoorden ...)
- 8** Elke vijf jaar is er onderzoek naar het welbevinden en de schoolervaringen van LGBTI+ leerlingen in het secundair onderwijs. De overheid doet dit zelf of voorziet het nodige budget.

“Het schooljaar 2021-2022 is pas het eerste schooljaar dat ik mijn katholieke school meer LGBTQ+ vriendelijk zag worden. Dit is niet te danken aan de directie, wel aan een aantal moedige leerlingen en twee à drie leerkrachten die zich inzetten voor de leerlingen. Zo hebben we de vrouwonvriendelijke kledingregels stopgezet. Nu laat de school meer zelfexpressie toe. Daarnaast is dit schooljaar voor het eerst deelgenomen aan een LGBTQ+ actie (Paarse Vrijdag). [Opnieuw] niet dankzij de directie, wel dankzij een aantal leerlingen en leerkrachten in de leerlingeraad.”

“Leerkrachten maken vaak holebifobe grappen die eigenlijk zeer kwetsend zijn. Hier durf ik dan ook niets van te zeggen, omdat de hele klas lacht en ik bang ben voor een slechte reactie, zoals ‘daar begint ze weer’.”

“Er is een situatie geweest waar ik een Pride-vlag droeg, en er was een jongen in mijn klas die in de jongens-kleedkamer had gezegd dat hij de vlag ging verbranden en een andere leerling, die regenboogsokken droeg, te vermoorden.”

“Onze directeur is zelf openlijk lesbisch. Ze probeert er alles aan te doen om onze school zo LGBTQ+-vriendelijk mogelijk te maken, maar zeker de helft van de leerlingen op school zijn homofoob. Vorig jaar op IDAHOT werd een persoon die openlijk homoseksueel is in elkaar geslagen door een groepje van bij ons op school. De directie is natuurlijk in actie gekomen, maar het lukt niet om de gedachten van die homofobe [personen] te veranderen. Er werd ook een vuilbak gegooid naar een meisje dat lesbisch is.”

”

”

“Mijn school is heel positief over LGBTQ+, maar dat is volgens mij omdat ik op een kunstschool zit. Ik zie ook veel meer vooruitgang in leerkrachten die non-binaire mensen aanspreken met die en hun.”

“Een leerlingenbegeleidster heeft mijn leven gered. Ik had het mentaal zeer zwaar en ben naar haar gegaan en heb mijn verhaal gedaan na meerdere zelfmoordpogingen. Ze heeft mee naar oplossingen gezocht en mij geholpen met het te vertellen aan mijn ouders, waardoor ik professionele hulp heb gekregen en alles nu veel beter gaat.”

CAVARIA
OPKOMEN VOOR GENDER- EN SEKSUELE DIVERSITEIT

